

<https://doi.org/10.5817/OS2021-3-9>

O potřebě komparativního studia

BUCKOVÁ, M. a kol. (ed.): *Reflexia mytologických motívov v duchovnej a materiálnej kultúre národov Ázie, Afriky a Oceánie*. Bratislava: Ústav orientalistiky SAV 2019, 243 str. ISBN 978-80-89867-04-2.

Recenzovaná publikace má charakter monografického sborníku, jenž vznikl za podpory grantu VEGA 2/0102/16 „*Reflexia kozmologických predstáv v duchovnej a materiálnej kultúre Ďalekého Východu, južnej Ázie a Oceánie*“. Jak konstatují editoři svazku (Martina Bucková a Daniela Zhang Cziráková),¹ tvořily mýty „*neoddeliteľnú súčasť starovekých náboženstiev. Poskytovali odpovede na otázku, ako vznikol svet, opisovali skutky bohov, zaoberali sa antropogenézou aj eschatológiou. [...] zasahovali do všetkých sfér [...] Mnohokrát poskytovali návod na správne konanie.*“ I proto se tyto „motivy“, resp. bytosti a „narativy“ zrcadlily a nadále (v přetvořené podobě i funkci) projevují v duchovní i materiální kultuře těchto společenství, v jejich slovesnosti, užitém umění, jazykové ikonografii a reprezentaci, divadle, literatuře apod. a jsou předmětem nejen folkloristického studia.

Autoři se pohybují v prostoru vybraných kultur zemí Blízkého a Dálného Východu, jmenovitě Číny, Egypta, Indie, Japonska, Kavkazu, Mezopotámie a Oceánie. Lukáš Pecha ve studii *Politíční bohové a božští politici. Náboženství a politika ve starověké Mesopotamii*² podává důkaz, že „*politika a náboženství predstavovali spojené nádoby. Každé božstvo [...] bylo tedy v jistém smyslu politickým činitelem a naopak každý politik (tedy především panovník) měl v sobě cosi božského*“.³ Daniela Zhang Cziráková ve studii *Drak ako symbol čínskej národnej identity, jeho symbolika a zobrazovanie v čínskom umení*⁴ analyzuje symboliku a zobrazení draka v čínské kultuře různých historických období, mj. také sebeidentifikační představu Číňanů jako potomků draka, a uzavírá, že „*porovnanie západného a východného pohľadu [na „dragon“ a „long“, pozn. A. M.] dostatočne jasne vysvetlilo kultúrne rozdiely medzi Európou a strednou až východnou Áziou*“, kde lze doložit rovněž „*stotožnenie draka s cisárom*“.⁵ Ivan R. V. Rumánek⁶ ve studii *Revenant bórei a jeho vítanie ako návštevníka marebito v ranom*

1 BUCKOVÁ, M. a kol. (ed.): *Reflexia mytologických motívov v duchovnej a materiálnej kultúre národov Ázie, Afriky a Oceánie*. Bratislava: Ústav orientalistiky SAV 2019, s. 1–2.

2 Tamtéž, s. 3–24.

3 Tamtéž, s. 22.

4 Tamtéž, s. 25–29.

5 Tamtéž, s. 58.

6 Tamtéž, s. 60–77.

kabuki manuskriptov Okuni sóši se detailně věnuje tradičnímu japonskému lyrickému dramatu *nó* a poetice divadla *kabuki* a mytologickým pojmům „bórei“ (duch mrtvého) či „marebito“ (návštěvník z onoho světa), a to s využitím čtyř manuskriptů z počátku 17. století.

Sinoložka Ľubica Obuchová nazvala svůj příspěvek *Čínsky vesmírny program a mytologické názvoslovie*⁷ a dokládá, že v posledních třiceti letech jsou pojmenování nových raket, družic a kosmických lodí asociována nikoliv s revolučními tradicemi, nýbrž s tradiční lidovou slovesností, mj. s mýty o bytostech, které na Měsíc cestovaly nebo na něm žijí; tradiční „long“ (drak) je přitom vázán spíše na „silovou sféru“. Funkcemi a významy japonských zvířecích mýtů, zvláště hadů, kteří se objevují v císařských kronikách *Kodžiki* a *Nihonšoki* (712 a 720 n.l.), se zabývá Zuzana Kubovčáková v příspěvku *Zvieratá v japonských mýtoch a legendách*.⁸ Se zaměřením na hadí a dračí mýty ilustruje spojitosti „medi mytologickými a mocenskými [...] interpretáciami týchto príbehov“;⁹ jejichž jazyk je symbolický a metaforický současně. Martina Bucková se v široce materiálově založené práci *Mýtickí stavitelia v Polynézii. Analýza mýtov o „trpasličích ľudoch“*¹⁰ zabývá mýty o bytostech mimořádně zručných v opracovávání kamene a dřeva a tvůrcích mnoha kamenných staveb dodnes patrných. Archeologické průzkumy nálezů kosterních pozůstatků „ľudí mimoriadne nízkeho vzrastu“¹¹ na ostrově Flores (2003) však poukazují na nové možnosti explikace těchto mýtů.

Veronika Dubcová ve studii *Egyptské hrošie božstvá a ich vzťah k božstvám a mytologickým postavám starovekého Orientu a východného Stredomoria*¹² a Alžbeta Szomolaiová v práci *Džinovia v arabskej a islámskej mytológii a teológii*¹³ se věnují mytologii a ikonografii zaměřené na země Předního východu. Jejich bádání je motivované jednak potřebou přinést „nové poznatky o tomto fascinujúcom svete starovekých ľudí“ (V. Dubcová), jednak potřebou pochopit, proč jsou např. džinové pro muslimy „integrálnou a stále prítomnou súčasťou ich jazyka a viery“ (A. Szomolaiová).

Beáta Čierniková ve studii *Kult kiahní a iných nákazlivých chorôb u kaukazských národov*¹⁴ detailně rozebírá představy o původu choroby, kultu a rituály léčení neštovic, jejichž božstvo se usídlilo v těle nemocného a toto božství je třeba „uzmierit, zaujat“ a uklidnit „rozličnými obradmi, darmi, spevom a tancom“, přičemž příbuzní „nesmeli

7 Tamtéž, s. 78–111.

8 Tamtéž, s. 112–143.

9 Tamtéž, s. 112.

10 Tamtéž, s. 144–177.

11 Tamtéž, s. 144.

12 Tamtéž, s. 178–215.

13 Tamtéž, s. 216–242.

14 Tamtéž, s. 243–254.

prejavovať svoj smútok“.¹⁵ Indologické bádání pak představuje přehledový výklad Heleny Hadvigové *Samskára – hinduistické prechodové rituály. Výklad základných pojmov a popis jednotlivých rituálov v životnom cykle hinduistu*.¹⁶

Sborník je součástí dlouholetého a cílevědomého úsilí slovenské orientalistiky, která v posledních letech výrazně ovlivňuje i středoevropská studia: připomínáme jen Róberta Gáfrika a jeho monografie *Hra s cudzou kultúrou* (s podtitulem *K recepcii staroindických látok a motívov v nemeckej literatúre*) nebo *Zobrazovanie Indie v slovenskej literatúre*, obě výrazně soustředěné na mezikulturní dialog. Jediné, co textům snad můžeme vytknout, jsou ne vždy důsledně provedené jazykové korektury (chybějící litery, interpunkce, kontaminace a atrakce vazeb aj.). Kniha může jistě sloužit jako vysokoškolská učební pomůcka, jako zdroj informací pro poučené laické publikum z řad pedagogů, lektorů, muzejních a archivních pracovníků, publicistů apod. Ta hlavní, badatelská funkce, ovšem vstupuje do kontextu nejen orientalistických, kulturologických, folkloristických, kulturně areálových a filologických studií, na nichž můžeme „vidieť aj ako dochádzalo k interkultúrnym prienikom či výpožičkám, a ako sa mýty a mytologické bytosti menili v odlišných geografických lokalitách či historických obdobiach“.¹⁷ Pouze laický pohled na shody a odlišnosti podob a charakterů „trpasličích lidí“ v polynéských mýtech a mýtech evropských, slovanské nevyjímaje, na spíše pozitivní (či alespoň ambivalentní) roli draka (long) v mytologii čínské, japonské, ale i vietnamské etc. a na jejich protějšky v pohádkách, pověstech a legendách tzv. západních, včetně slovanských, na dramatickou roli „duchů mrtvých“ v japonském (či obecně asijsko-pacifickém) prostoru a ve folklóru a umění středoevropském, na využití mytologických postav a příběhů v soudobém názvosloví čínském či indickém – a v „našem“ zábavním průmyslu či ikonografii, ukazuje na souvislosti zdaleka nejen kontrastivně typologické a genetické, které by neměly zůstat opomíjeny.

Sborník ukazuje, že respekt k historicitě a „jinakosti“ stejně jako vůle k jejímu autonomnímu poznání a především pochopení předpokládají ruku v ruce odmítnout dogma prevalence jednoho kulturně civilizačního okruhu (na prvním místě jazyka a pojmové axiologie) a znamenají, že bychom neměli vnášet minimálně do estetické a mytologické struktury jiných kultur jim neadekvátní hodnocení, jakkoli domněle nadřazená, tzv. univerzalistická.

Alexej Mikulášek

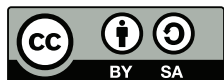
15 Tamtéž, s. 243.

16 Tamtéž, s. 255–268.

17 Tamtéž, s. 2.

Literatura:

BUCKOVÁ, M. a kol. (ed.): *Reflexia mytologických motívov v duchovnej a materiálnej kultúre národov Ázie, Afriky a Oceánie*. Bratislava: Ústav orientalistiky SAV 2019, 243 str. ISBN 978-80-89867-04-2.

Toto dílo lze užit v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.

<https://doi.org/10.5817/OS2021-3-10>

O funkcii literatúry ako existenciálnej komunikácie

HAJKO, D.: *Literatúra ako existenciálna komunikácia*. Bratislava: VSSS, 2019, 167 s. ISBN 978-80-8202-103-8.

V poslednom období sa začala objavovať rada nových komunikačných prostriedkov, čím vzrástol záujem o nové možné spôsoby komunikácie, na ktorú sa postupne začalo pozeráť ako na samostatný predmet vedeckého výskumu. Jej klasické formy (písomná, verbálna, vizuálna, neverbálna, ...) sú dnes už pomerne detailne spracované a do pozornosti sa postupne dostávajú úzko špecializované typy komunikácie, akou je napríklad existenciálna.

V súčasnej slovenskej literárnej vede sa práve tomuto typu komunikácie venuje Dalimír Hajko, ktorý pracuje na Filozofickej fakulte Žilinskej univerzity. Jeho monografická publikácia *Literatúra ako existenciálna komunikácia*, vydaná na konci roku 2019, je venovaná skúmaniu vzájomných súvislostí medzi tvorbou umeleckej literatúry (poézie a prózy), literatúry faktu a filozofickými úvahami.

Prvá časť monografie sa zaoberá všeobecnými teoretickými a metodologickými východiskami. Pojem *existenciálna komunikácia* je interpretovaný ako typ komunikácie, na základe ktorej dokáže človek vysvetliť opodstatnenosť svojej existencie – nemá teda iba akési formálne príznaky, ale skrýva hlbší odkaz. Autor pridáva vlastné komentáre k danej téme a neskôr prechádza do oblasti literatúry, ktorú využíva ako príklad na vysvetlenie prenosu nielen informácií, ale aj etických hodnôt na čitateľa.

Zaujímavým prvkom monografie je porovnávanie vedeckej a umeleckej literatúry, v ktorom autor vychádza z tézy o ich podobnostiach a vzájomnej prepojenosti,